

PROGRAM, ELŐADÁSKIVONATOK, KIRÁNDULÁSVEZETŐ

16. MAGYAR ŐSLÉNYTANI VÁNDORGYŰLÉS

**2013. május 23–25.
Orfű**

16. MAGYAR ŐSLÉNYTANI VÁNDORGYŰLÉS

09:00 – 09:15	Vörös Attila	Késő-jura brachiopodák a Pilisből és a Gerecséből: újdonságok, érdekességek
09:15 – 09:30	Szives Ottilia*, Főzy István, Szinger Balázs	A jura/kréta határ gerecsei karbonátos szelvényekben: ammonitesz- és calpionella-vizsgálatok
09:30	Kávészünet, poszter szekció	
Délelőtt 2.		Levezető elnök: Dulai Alfréd
10:15 – 10:30	Bodor Emese Réka*, Barbacka Maria, Jadwiga Ziaja, Frederick Thévenard, Mihai E. Popa	A Mecseki Kőszén Formáció flórája az európai jura flórák ismeretének tükrében
10:30 – 10:45	Zsiborás Gábor	A bakonycsernyei alsó-bajóci rétegsor foraminifera faunája
10:45 – 11:00	Kocsis Tibor Ádám*, Pálfy József	A sztratigráfiai felbontás növelésének hatása a globális diverzitási statisztikákra
11:00 – 11:15	Karádi Viktor	Előzetes eredmények a Csv-1 sz. fúrás felső-triász Holothuroideáiról
11:15 – 11:30	Szeitz Péter	A Csővár-1 fúrás foraminifera faunája, avagy vissza az alapokhoz
12:00	Ebédészünet	
Délután		Levezető elnök: Főzy István
13:15 – 13:30	Szinger Balázs	Mikrofácies vizsgálatok a Tisza-egység felső-jura–alsó-kréta képződményeiben
13:30 – 13:45	Görög Ágnes	A gyenespusztai bajoci-bath rétegsor foraminiferái
13:45 – 14:00	Galács András*, Dunai Mihály, Evanics Zoltán	Korai Stephanoceratid ammoniteszek a bakonycsernyei klasszikus alsó-bajóci lelőhelyről
14:00 – 14:15	Kassai Piroska	Északnyugat-európai Lytoceratinák a gerecsei toarciban
14:15 – 14:30	Pálfy József*, Vörös Attila, Gregory Price	Egy különleges kora jura brachiopoda a kanadai Kordillerákból
15:00	Zárszó, eredményhirdetés	

faunában. Még inkább meglepő, hogy a Pygopidae-k körében az „imperforált”, azaz lyuk nélküli, nagyjából háromszög körvonalú formák adják a túlnyomó többséget (117 példány). Ezek nagy része a *Triangope* genushoz és azon belül a *Triangope triangulus* (VALENCIENNES, 1819) fajhoz tartozik, de számos további példány olyan diagnosztikus morfológiai különbségeket mutat, amelyek alapján egy további pygopid genus bevezetése látszik indokoltnak. Ez alapvetően eltér a *Triangope* genustól a laterális mező (planarea) kifejlődésében és a laterális záródási vonal (komisszura) lefutásában. Az új genuson belül két faj ismerhető fel. Az egyiküket „*T. misilmerensis*” néven GEMMELLARO 1871-ben írta le Szicíliából és jelentős mértékben hasonlít a kora-jurából ismert *Securithyris adnethensis* (SUESS, 1855) fajhoz. A másikuk új fajnak bizonyult: határozottan bilobált (egyenes mellső peremű, de a körvonala antero-mediális befűződést mutat) és ezért körvonalában emlékeztet a perforált *Pygope*-félékre. Ezt a nem perforált új formát bakonyi (Szilas-árok) és szicíliai (Rocca che Parla) lelőhelyekről is ismerjük.

BADENI OTOLITHOK A FACSÁDI-MEDENCÉBŐL (LĂPUGIU DE SUS, ROMÁNIA)

ZELEI ZOLTÁN, BARANYAI DÓRA

Eszterházy Károly Főiskola, Földrajz Tanszék, 3300 Eger, Leányka utca 6.;
zeleizo@gmail.com, pentulintudodo@hotmail.com

A szerzők badeni korú csontoshalak hallóköveinek vizsgálatával foglalkoznak. A vizsgált lelőhely a Maros folyótól délre elhelyezkedő Făget-medencében található, Felsőlapugy (Lăpugiu de Sus) településtől nyugatra. A lelőhely az 1800-as évek második fele óta jól ismert Mollusca-faunájáról. Az itt feltáruló képződmények csontoshal faunájának vizsgálata gyerekcipőben jár.

A szerzők a feltárás bázisát képező szürke agyagrétegre települt, finomkavicsos-durvahomokos rétegből gyűjtött, 50 kg-nyi üledéket iszapoltak és válogattak. A mintából összesen 203 db otolith került elő, melyek közül 184 db — legalább nem szinten — határozható volt. A vizsgált anyagból meghatározott taxonok száma 19, ezek rendszertani sorrendben a következők: *Ariosoma balearica* (DELAROCHE), *Gonostoma denudata* (GÜNTHER), *Maurolicus muelleri* (GMELIN), *Nezumia* sp., *Hildebrandia pantanellii* (BASSOLI & SCHUBERT), „genus *Clupeidarum*”

pulcher (SMIGIELSKA), *Diaphus an* (ŠULC), *Diaphus dumerili* (BLEEKER), *Diaphus* sp. 1, *Diaphus* sp. 2, *Lampichthys swarzhansi* (BRZOBOHATY), *Hoplobrotula* sp., *Pagellus acarne* (RISSE), *Gobius vicinalis* (KOKEN), *Gobius* sp., „genus *Gadidarum*” sp. „genus *Soleidarum*” sp. 1, „genus *Soleidarum*” sp. 2.

Az irodalmi adatok alapján a következők mondhatók el a domináns taxonokról.

Ariosoma balearica — normálsósvízü tengeri körülményeket, tengerfenéki életmódot, 300–535 m-es vízmélységet is elviselő, mérsékelt övi, mélyvízi alak. *Diaphus dumerili* — normálsósvízü tengeri környezetben pelágikus életmód jellemzi. Szubtrópusi klímán, 450–500 m-es mélységben él. *Lampichthys swarzhansi* — normálsósvízü tengeri környezetben, a batipelágikus zónában él, 0–2 000 m-es vízmélységben, mélyvízi körülmények között. *Gobius vicinalis* — normálsósvízü tengerben, lagúnákban, kavicsos-homokos aljzaton, 1–55 m-es vízmélységig él. Szubtrópusi, mediterrán klímát jelez, apró rákokkal táplálkozik. „genus *Soleidarum*” sp. — brakkvízi és normálsósvízü tengerben él, a tengerfenéki kavicsos-homokos-agyagos aljzatba ássa magát. Leggyakrabban 10–60 m-es vízmélységben fordul elő, szubtrópusi klímát jelez, férgekkel, puhatestűekkel és rákokkal táplálkozik. Taxon- és egyedszám alapján vizsgálva egyaránt a mezopelágikus taxonok dominálnak. Ezen halak otolithjai jó megtartásúak, így feltételezhető, hogy a halak pusztulása után a vázelemek az üledékben temetődtek be, szállítódást nem szenvedtek.

A meghatározott csontoshal taxonok ökológiai igényei alapján normál sótartalmú, trópusi, szubtrópusi klímájú, tengeri (zátonykörnyéki) környezetre lehet következtetni. Elmondható, hogy a fauna puhatestűekben, férgekben, rákokban gazdag, homokos, kavicsos, néhol agyagos aljzatot jelez, melyet dús tengerifű közösség jellemez.

A BAKONYCSERNYEI ALSÓ-BAJOCI RÉTEGSOR FORAMINIFERA FAUNÁJA

ZSIBORÁS GÁBOR

ELTE TTK Őslénytani Tanszék, 1117 Budapest,
Pázmány Péter sétány 1/C; zsgabedavies@gmail.com

Az általam vizsgált mikropaleontológiai anyag a bakonycsernyei Tűzköves-árok — többek között GÉCZY BARNABÁS munkássága által — klasszikussá vált jura lelőhelye közelében található EVANICS ZOLTÁN és DUNAI MIHÁLY

fosszíliagyűjtők által feltárt új rétegsorból származik. Az ammoniteszek rendszertani feldolgozása folyamatban van, az előkerült példányok alapján jól lehetett párhuzamosítani a klasszikus tűzköves-árki rétegsorral zóna és szubzóna szintjén is. Vizsgálataim céljából az új feltárás bajoci rétegsorában található foraminifera fauna taxonómiai feldolgozását és ökológiai értékelését tűztem ki.

A vizsgálatokhoz a 3 m vastag, világos vöröses-zöldesszürke bositrás és gumós mészkő-mésmárga padokból álló bajoci rétegsorból 14 minta került begyűjtésre, melyekből kőzetvékonycsiszolatok készültek, illetve az izolált példányok kinyerése tömény ecetsavas oldással történt. A vizsgált anyag ősmaradvány-tartalma alacsony, zömében foraminiférákból áll, mellettük ostracodák, echinodermata vázelemek, rhyncholitok és radioláriák kerültek elő. A foraminiférák megtartása rossz, gyakran hiányzik a héj egy része. Mintánként lehetőség szerint 300 db fosszília kiválogatását követően morfológiai csoportokba soroltam az előkerült példányokat a taxonómiai feldolgozáshoz. Az egyes nemzetségek gyakorisága alapján paleoökológiai elemzést készítettem. A fauna részletes leírásához az ELTE Közöttani és Geokémiai Tanszékén került sor pásztázó elektronmikroszkópos felvételek készítésére.

Vizsgálataim alapján elmondható, hogy a foraminifera fauna szegényes, egyveretű és kis diverzitású. Kizárólag bentosz foraminiférák kerültek elő, zömében üvegvázuak. A leggyakoribbak a *Spirillina*-félék, mennyiségük egyes mintákban a 90%-ot is elérte. A *Lagena*-félék közül a *Lenticulina* nemzetség tagjai a leggyakoribbak, mellettük kevés *Nodosaria*, *Dentalina*, *Bullopore* és *Eoguttulina* is előfordult. Az agglutinált formák és a *Paalzowella*-félék jelenléte rendkívül alárendelt. A meghatározott taxonok korbelt elterjedése tág, csak a bajocira jellemző faj nem került elő.

Az egyes nemzetségeket morfortípusokba soroltam, és ezek, valamint a mikrofácies vizsgálatok alapján paleoökológiai elemzést készítettem. Vizsgálataim alapján az egykori ülepedési környezet egy nyílt óceáni, a sekély batiális régióban elhelyezkedő kemoszintetizáló mikrobákkal (feltehetően részben vas- vagy szulfátbaktériumokkal) fedett aljzat lehetett, amely fokozatosan egyre mélyebbre került. A plankton foraminiférák hiánya arra utal, hogy a bakonycsernyei rétegsor üledékei mélyebb környezetben rakódtak le, ahol

az aragonitvázú plankton foraminiférák teljesen, a kalcitvázú formák pedig részben visszaoldódtak.

Más faunával való összehasonlítás a fosszilis rekordok hiánya miatt rendkívül korlátozott. A bakonycsernyei foraminifera-együttes a legnagyobb hasonlóságot mind a fácies, mind a fauna alapján a szicíliai Pozzo del Ragusa rétegsoráéval mutatja. A magyarországi bajoci faunával összevetve a késő-bajoci som-hegyivel a *Spirillina*-félék dominanciájában mutat hasonlóságot, de annál lényegesen szegényebb és rosszabb megtartású, és nem jelennek meg plankton formák. A mecseki Hidasi-völgy bajoci együtteseiből ugyancsak hiányoznak a plankton foraminiférák, itt a *Spirillina*-félék szerepe alárendeltebb és a *Lagenida*-k, különösen a *Lenticulina*-félék dominálnak.

A bakonycsernyei foraminifera fauna szegényessége ellenére fontos, új adatokat szolgáltatott a Tethys medencéjének élővilágáról és az üledék-képződési környezetről.